

KOLONIEVOGELS EN ZELDZAME BROEDVOGELS IN 2006 IN UTRECHT

Wilco Stoopendaal

Dit artikel is een samenvatting van de artikelen uit de provinciale nieuwsbrieven van SOVON uit voor- en najaar 2006. Er zijn wat nieuwe getallen en feiten toegevoegd, die na het verschijnen van de nieuwsbrieven boven water zijn gekomen..

Kolonievogels

Een van de **aalschol**verkolonies die de provincie rijk is, De Blauwe Kamer, telde 23 nesten. De andere kolonie, in Botshol, was 205 nesten groot. De cijfers van de **blauwe reiger**kolonies laten een wisselend beeld zien. Tot nu toe staat de teller in 2006 op 799 nesten. In de Vinkeveense Plassen meldde men 8 paar. De kolonie in Oud-Zuilen is groter dan ooit (33 nesten). In de Valse Bosjes bij Eemnes hebben 79 paar gebroed en op landgoed Groeneveld bleef de kolonie stabiel. Er hebben **purperreigers** gebroed in de Breukeleveensche Plassen, cijfers zijn nog niet voorhanden. De **lepelaar** doet het goed in Utrecht: in Botshol zijn 11 nesten geteld en in de Blauwe Kamer maar liefst 10.

Dat **oeverzwaluwen** jaarlijks schommelingen vertonen blijkt wel uit eerste berichten. Een kolonie van 169 nesten heeft zich dit jaar gevestigd in Galecop, Nieuwegein. In Woerden bevond zich een nieuwe kolonie in de nieuwbouwwijk Waterrijk (32 nestgangen). In de omgeving van Eemnes is een lichte achteruitgang in de oude vertrouwde kolonies gemeld. Desondanks ontdekte men een kolonie (15 nesten) bij een bouwperceel ten noorden van Eemnes. Bij de Laagravense Plas in Houten werden 101 nesten gemeld, maar werden zeker 40 nesten weggegraven. In de Steenwaard broedden 88 paar. In de kunstmatige wand aan de Nedereindse Plas hebben na twee magere jaren, weer 44 paar genesteld. In de Horde bij Uitweg is de kolonie geheel verlaten, hier broedden in 2005 nog 62 paar. Elders langs het westelijk deel van de Lek werden 17 paar opgemerkt, zowel aan de noord- als aan de zuidzijde van de rivier. In de Bunschoterwand hebben 258 paar gebroed. Deze kunstmatige wand is enkele jaren geleden op bijzondere wijze aangelegd op een industrieterrein bij Bunschoten. De aanleg van nieuwe wegen en Vinexlocaties in Utrecht zal ook de komende jaren vast wel wat oeverzwaluwkolonies opleveren. Ik vraag u daarom alert op deze vestigingen te zijn. Geef ze door. Van afgelopen jaar heb ik een voorlopig totaal van 882 nesten.

Met **huiszwaluwen** zijn tellers in het district actief bezig. Enkele kolonies laten een achteruitgang zien, maar er zijn ook regionaal goede berichten. Goed nieuws is dat er weer wat nieuwe "gebiedskolonies" bij zijn gekomen, o.a. Coelhorst met 42 paren. Uit De Bilt en Zeist kwam een heel regiment aan gegevens binnen met leuke getallen uit recentere jaren. Andrew Nolten zorgde hiervoor. Hij meldde uit verschillende locaties 83 nesten. IVN De Ronde Venen heeft het tellen van huiszwaluwen ook opgepakt. Men telde in 2006 69 nesten, verdeeld over 9 gebiedskolonies. Enkele kolonies laten een achteruitgang zien. In polder Zeldert was een lichte achteruitgang, maar toch nog 142 paar. In Nieuwegein speelde een verbouwing aan de Beatrixsluizen de populatie parten. Het "inpakken" van de hefto-

ren zorgde ervoor dat de huiszwaluwen niet op hun oude stek konden broeden en elders op de torens en in de speciaal daarvoor gemaakte constructie met 30 kunstnesten gingen broeden. Desondanks hebben nog 74 paar gebroed. De lokale afdeling van de Vogelwacht Utrecht heeft zich erg ingespannen voor behoud van deze kolonie. Opvallend is dat in het naburige Tull en 't Waal het aantal toenam (+7). In Jaarsveld is de soort achteruitgegaan (-7). Benschop is stabiel (-1). Tot nu toe zijn er 1348 paar doorgegeven. In het Utrechtse deel van 't Gooi zijn 332 nesten geteld.

Roek - Jan van der Greef

Roeken lijken over hun topjaren heen in Utrecht. Het lijkt erop dat steeds meer kleine kolonies verdwijnen. Het aantal nieuwe vestigingen is op één hand te tellen. Een van die nieuwe vestigingen is in de wijk Wijkersloot in Nieuwegein (5 paar). In IJsselstein is de populatie nu stabiel. In Park Voorn, Leidsche Rijn heeft de roek dit jaar verstek laten gaan. Van de roek heb ik inmiddels een vrij compleet beeld, tot nu toe staat de

teller op 809 paar. Veruit de grootste kolonie ligt in Renswoude. Een sterke toename was te zien langs de A12 ter hoogte van Veenendaal. Hier verdubbelde de kolonie van 30 naar 60 paar.

Ik heb enkele getallen doorgekregen van **visdiefkolonies**, te weten: Natuurontwikkelingsgebied Willeskop 11 paar en het daarnaast gelegen reservaat Broek en Blokland 1 paar. Op het dak van een staalfabriek in Nieuwegein broedden 12 paar. Er hebben ook visdieven gebroed op zandeilanden in de Vinkeveense Plassen, maar daar zijn nog geen concrete cijfers van. In Delta Schuitenbeek hebben 54 paar gebroed. **Kokmeeuwkolonies** bevinden zich in Utrecht vooral in de Vechtplassen en de Randmeren. Er werden in 2006 minstens 701 nesten geteld. 566 daarvan zaten in Botshol. **Zwartkopmeuwen** werden gemeld uit Botshol (1 paar in kokmeeuwkolonie) en 5 paar op het eiland Huizerhoef.

Zeldzame broedvogels

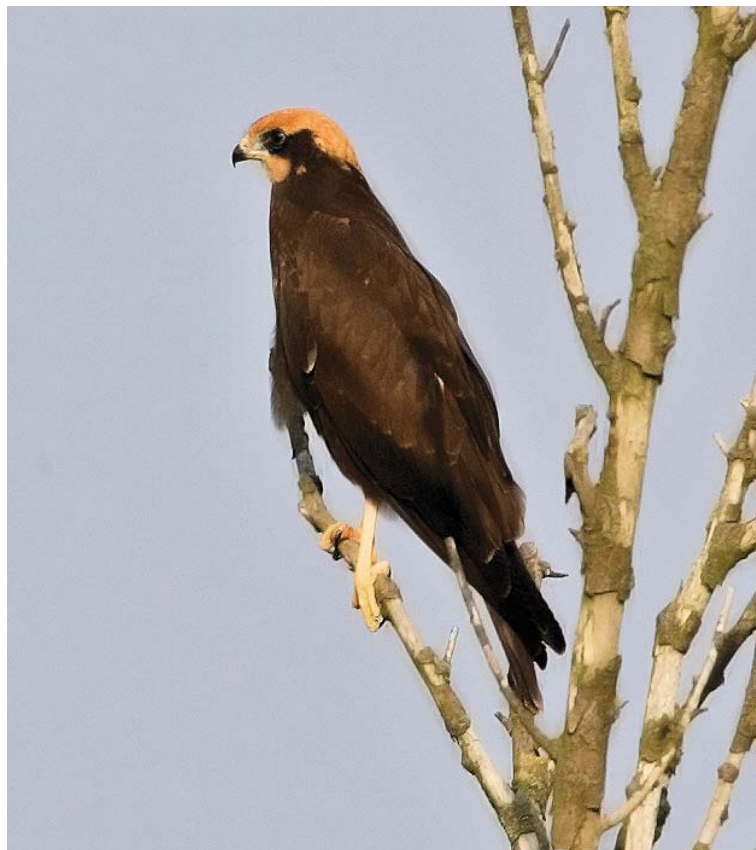
Er heeft in 2006 geen **geoorde fuut** gebroed op het Leersumse Veld, maar op het Pluismeer is sprake van 1 territorium. Op de Hoogekampse Plas is ook een paar gezien, maar deze voldeed niet aan de criteria. 11 paar **Canadese gans** en 5 paar **brandgans** werden geteld in polder Zeldert, Hoogland. In de Steenwaard bij Schalkwijk zwommen 35 paar brandgans met jongen. 2 paar broedden in Natuurontwikkelingsgebied Willeskop. 6 paar broedden in Nieuwegein op het terrein van een waterzuiveringsbedrijf. Een paar **smient** was aanwezig in de Botshol. Er is weer melding gemaakt van een territoriale **roerdomp** in de Oostelijke Binnepolder bij Maarssen. De waarnemingen van een paartje **kwakken** in de Tienho-

vense Plassen lijken te wijzen op een territorium. In de tweede helft van de zomer werden in de noordelijke Vechtplassen diverse juveniele gezien, zelfs in tuinvijvers. Een tweede geval voor Utrecht is vastgesteld in het westelijk deel van de Lek. In mei werden 2 roepende mannetjes **woudaap** gemeld op de bekende plaatsen in de Vechtplassen. De melding van een roepende woudaap in de, recreatief zeer drukke, Maarsseveense Plassen is opmerkelijk te noemen. Deze waarneming werd na de twee hiervoor genoemde woudapen gedaan, zodat sprake kan zijn van lokale verplaatsingen. Nog steeds geen zekerheid over broedende **zilverreigers**, maar lang gaat dat niet duren. In 2006 werden in de zomer regelmatig 2 grote zilvereigers in polder Achteraf gemeld (met dank aan Hans Russer voor de reigerinfo). **Ooievaars** worden trouw geteld in Utrecht. Meldingen zijn er uit Vreeland (1), Willige Langerak (14), Polsbroek en Lopik (beide 1), Westbroek e.o. (5) en Leersum (1). Op landgoed Vechtenstein in Maarssen broedde voor het eerst in 5 jaar een paar. Het broedsel mislukte jammer genoeg.

De **krooneenden** op de Vinkeveense Plassen zijn weer goed onderzocht. Op 7 mei werden 104 mannetjes geteld. Het precieze aantal paar is nog niet bekend. 3 paar broedden in Botshol.

Bruine kiekendieven hebben een goed jaar achter de rug. Ik heb inmiddels al minstens 8 territoria doorgekregen. In de regel komen er 10-15 meldingen van territoria binnen. Ik verwacht dus nog wel wat. Eén of twee roepende **kleinst waterhoen** werd(en) weer gemeld uit polder Achteraf. **Porseleinhoenders** werden gemeld uit polder Achteraf (1) en de Oostelijke Binnenpolder (1). 3 **Kwartelkoningen** werden begin juni in de Amerongse Bovenpolder gemeld.

Kleine plevieren hadden territoria in o.a. IJsselstein (zanddepot), Nieuwegein (2 in slibbakken, 1 nabij zandbaan t.b.v. aanleg van wegen en 1 op dak van staalfabriek), wijk Waterrijk in Woerden (bouwterrein), Laagravense Plas, Houten (zandwinplas) en Oostelijke Binnenpolder, Tienhoven. Uit het noordwesten van Utrecht heb ik nog geen meldingen ontvangen. In een zanddepot bij IJsselstein heeft een paar **kluten** gebroed. Alhoewel er in de Steenwaard kluten zijn gezien, heeft er geen broedgeval plaatsgevonden. Negen paar kluten hebben gebroed aan de Westdijk nabij Bunschoten-Spakenburg; 18 jongen zijn uitgevlogen. Leuke mel-

Bruine kiekendief - Jan van der Greef

dingen kwamen uit de Maatpolder bij Eemnes, hier broedden 9 paar **kluut**, 4 paar **kleine plevier** en 8 paar **bontbekplevier**. Ik meldde dat de kluten niet in de Steenwaard hebben gebroed. Dat het netwerk aan tellers deze kluten heeft gevolgd, blijkt wel uit de berichten. Zo meldde een teller dat de vogels zich een tijd ophielden op de Goilberdingerwaard en vervolgens kreeg ik een melding van 10 paar vanuit de Honswijkerwaard. Deze hebben hier wel genesteld, maar de broedsels zijn mislukt.

Onder de bezielende leiding van coördinator Jelle Harder spant een groep actieve vrijwilligers (verenigd in de IJsvogelwerkgroep Gooi en Vechtstreek) zich al enkele jaren in om **ijsvogelwanden** te bouwen in 't Gooi. In 2006 werden 27-32 territoria gemeld. Hiervan waren er 18 in ijsvogelwanden. Deze wanden worden aangelegd op diverse plaatsen op rustige geschikte locaties bij bijvoorbeeld een landgoed of een fort. Er is zelfs een mooie handleiding gemaakt. De werkgroep heeft in september de AD/Natuurprijs gewonnen. De hoofdprijs bestond uit een geldbedrag van € 25.000,-. Persoonlijk was er voor Jelle de 1^e Paul Fentener van Vlissingen legpenning en een mooie reis. IJsvogelterritoria werden in ieder geval gemeld van landgoed Sandwijck, Fort Rhijnauwen, Fort Ruigenhoek (2 paar), Hoogekampse Plas, Fort a/d Kort Uitweg, Tienhovense Plassen, De Horde bij Uitweg en uit het Langbroekergebied van Leeuwenburg, Sandenburg en Huis Doorn. Opmerkelijk is een broedgeval op Fort Lunet, Utrecht. Hier vlogen de jongen pas in de derde decade van september uit, erg laat dus.

Een **nachtzwaluw** werd gehoord op het Leersumse Veld, maar vooralsnog met lage broedcode. Ook werd er één gehoord op de Elsterberg (med. H. van den Bijtel). Op het bolwerk op de Leusderhei werden 14 territoria vastgesteld (2005: 15; med. Bert van 't Holt en Ype Hoekstra). Wie heeft in juni/juli nachtzwaluwen gehoord daar of elders op de Utrechtse Heuvelrug? Meld het SOVON! Een zingende **draaihals** werd op het Leersumse Veld designaleerd.

Op 19 april werd een paar **kuifleeuwerik** gemeld uit polder Zeldert. Een andere melding ging om een ex. dat op 25 mei werd gezien bij een pompstation in Amersfoort. Een man **rouwkwikstaart** was ook dit jaar weer present in de Bethunepolder, getuige de melding door meerdere waarnemers.

Berichten uit het veld over **kerkuilen** laten zien dat er laat in het seizoen is gebroed. Men meent dit te wijten aan het slechte muizenjaar. Van **steenuilen** worden veelal losse waarnemingen van territoria ingestuurd. Dit levert een onvolledig beeld van de verspreiding in Utrecht en naar het aantal paren kan slechts worden gegist. Tot nu toe zijn 7 meldingen bij het SOVON-kantoor binnengekomen. Graag uw waarnemingen insturen van deze leuke uil! Van Frank van de Weijer / (Steen- uilenproject van de Subgroep Avifauna van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken) ontving ik een jaarverslag. Helaas zijn de berichten in dat verslag niet zo hoopvol voor de steenuil. Er zijn de afgelopen jaren 33 nestkasten geplaatst, waarvan er slechts 1 bezet was. Door middel van de STONE-methode zijn in 2006 de bekende plekken geïnventariseerd. In totaal zijn er 6 vindplaatsen vastgesteld. Frank meldde dat tijdens een inventarisatie de cassetterecorder met steenuilgeluid aangevallen werd door een aanwezige steenuil! De uil maakte zelf geen geluid. Mogelijk ligt het probleem voor de steenuil in 't Gooi aan het gebrek aan voldoende

de en kwalitatief geschikt biotoop. Misschien kan aanvulling plaatsvinden vanuit buurgebieden met een goede steenuilenstand, bijvoorbeeld vanuit de oostkant (Oostelijke Eemvallei, Bunschoten, Hoogland, Nijkerk).

Steenuil - Jan van der Greef

Grote karekieten werden gemeld uit de omgeving van de Breukeleveense en Tienhovense Plassen. Nieuw is de locatie in de Gagelpolder ten noorden van Utrecht. Eén ex. zong aan de oostkant van de Maarsseveense Plassen op 7 juni. Een echtpaar uit 't Gooi trof minstens 17 zingende ex. aan op de Loosdrechtse Plassen tijdens vaartochten op 11 en 12 juni. Eén territorium werd vastgesteld in Botshol. Op de Leusderhei was, net als in 2005, een territorium van de **grauwe klauwier** vastgesteld. Dit is toch een van de zeldzaamste broedvogels van de provincie.

Raven worden steeds vaker gemeld. Zo heeft een paar in de omgeving van Eemnes met zekerheid gebroed en zijn er meldingen van Ginkelduin, Leersumse Veld, De Stulp en Amerongse Berg. Deze laatste heeft na verstoring tijdens dunningen elders een nest gebouwd en daar succesvol 4 jongen grootgebracht.

Exoten

Er komen nu meer meldingen van **halsbandparkieten**, met name uit de omgeving van Oud-Zuilen, Noord-Utrecht. In Oud-Zuilen werden in juni/juli 15 ex. gezien. Ook in Vreeland was een paar aanwezig. Een man **mandarijneend** was gepaard met een vrouw wilde eend in de wijk Galecop in Nieuwegein. Al jaren huist een paar **Magelhaengans** in de polders ten zuidwesten van Benschop. Dit jaar broedde de soort ook daadwerkelijk en werden 5 jongen vliegvlug. Er werden 6 nesten geteld van de **heilige ibis** in Botshol.

In de provincie Utrecht zijn momenteel heel wat projecten gaande die voor de vogelbevolking gunstige effecten kunnen hebben, o.a. het project Waverhoek bij Botshol, Natuurontwikkelingsgebied Willeskop, natuurontwikkeling en recreatie in de Honswijkerwaard en de beoogde kap van grote oppervlakte bospercelen ten behoeve van heideontwikkeling op de Utrechtse Heuvelrug. Wellicht gaan in genoemde gebieden wat LSB-soorten (Landelijk Soortonderzoek Broedvogels) verschijnen, denk aan kleine plevier, nachtzwaluw, kluut, visdief en oeverzwaluw.

Jaar van de nachtzwaluw

2007 is het jaar van de **nachtzwaluw**. Ik vraag daarom jullie medewerking om eens te gaan tellen op de Utrechtse Heuvelrug bij bijvoorbeeld kapvlaktes, heidevelden en stuifzandgebieden. In 2006 zijn er 16 territoria gemeld. SOVON heeft een kanskaart gemaakt met de verwachte aantallen *per km-hok*. Ook de Utrechtse Heuvelrug staat er duidelijk op als broedgebied voor de nachtzwaluw. Naast de bekende broedgevallen zou het leuk zijn als op meerdere plaatsen op de Heuvelrug, bijv. Amerongse Berg, omgeving Soest, Leersumse Veld, Kwintelooyen en diverse Defensierterreinen, het broeden van nachtzwaluwen zou kunnen worden vastgesteld.

Een speciale pagina over de nachtzwaluw op www.sovon.nl is online. Claim een km-hok.

Heb je op bovenstaand verhaal nog aanvullingen, schroom niet om te reageren naar lsb.utrecht@sovon.nl, het e-mailadres van de districtscoördinator in Utrecht.